

רשימות חוברת לד

בס"ד.

פתח דבר

לקראת ש"ק פרשת תשא, הננו מוציאים לאור מאוצר רשימותיו של כ"ק אדמו"ר זי"ע — מענה להרב בראנדט בענין קשר של תפילין, ששייך למ"ש בפרשת השבוע (לג, כג) "וראית את אחורי", "הראהו קשר של תפילין" (פרש"י עה"פ — מברכות ז, א).

לתועלת הלומדים, למען ירוץ בו הקורא, הנה, לאחר העתקת הרשימה בלשון אדמו"ר בעצמו בכת"ק, בא גם פיענוח ותיבות-קישור המשולבים בין דברי הרב, וכן ציוני מראי מקומות הבאים בשוה"ג, שנערכו ע"י המו"ל, בדרך אפשר ועל אחריותם בלבד, ובפרט שעמקו וכו' דברי רבינו, כנודע.

מערכת „אוצר החסידים"

נש"ק פ' תשא, ה'תשנ"ו

ברוקלין, נ.י.

להרב בראנדט.

מה שהקשה אמש"כ בס' שה"ק — הובא ג"כ בסה"ד שנת ד"א תתק"ל — בפלפול ע"ד חיוב הקשירה דתפילין בכ"י, ומביא שם דמרע"ה אמר דהקשירה בכ"י צ"ל בתש"ר, והיו"ד שבתש"י הוא מתקנת חכמים בלבד כדי להשלים את השם שד', ולכן תקנוה בתש"י, ולא בתש"ר ביחד עם השי"ן ודל"ת של השם, כדי שלא יטעו לומר שגם היו"ד צוה מרע"ה לעשות.

והקשה מה ראו להפריד בין האותיות דשם שד'. ואם משום דאין אותיות אלו מעין כתיבה, הרי מצינו בדוגמת זה בד"מ, שרומזים על שם המיוחד, והזהירו שלא להפריד בנענוע בין האתרוג וג' המינים. וכדאיתא בריקאנטי עה"ת פ' אמור ומביאו בב"י או"ח סי' תרנ"א ובט"ז שם ס"ק יד'.

הנה קושייתו אינה מובנת, דלפי שיטה זו — דהמובא בשה"ק — אין כאן שם כלל מהלל"מ, כ"א אותיות שי"ן ודל"ת בלבד. ועיין שבועות (לה:) שי"ן ודל"ת משד' כו' ה"ז נמחק. אלא שחכמים התקינו בסברתם לעשות גם צורת יו"ד כדי לרמז השם. ובכונה לא רצו לתקנה בתש"ר אצל השי"ן והדל"ת, כדי שלא יטעו לומר, שצריך לעשות השם מהלל"מ. איברא שגם בלאה"כ לא יקשה, כי הרי גם השי"ן והדל"ת אינם סמוכים זל"ז. ולא עוד אלא שאופן קיום המצוה, הוא דוקא כשיהיו בריחוק מקום, השי"ן בגובה הראש מלפניו והדל"ת מאחורי ראשו. ואין ריחוק היו"ד מהדל"ת גדול מריחוק הדל"ת מהשי"ן (ואדרבה היו"ד אפשר לקרבו להדל"ת ע"י הרמת ידו ואינה מחוסר אלא קריבה בעלמא, וכל הראוי לבילה כו', משא"כ השי"ן והדל"ת שמצותם בריחוק ביניהם דוקא וכנ"ל) אלא שרק עשו היכר ותקנוה בתש"י.

והרי גם לדעת רש"י (מנחות לה: ועייג"כ בפירש"י ברכות כג. שבת כח: סב. עירובין צז.) שכל השם הוא מהלכה למשה מסיני, היו"ד מקומו בתש"י, ובכ"ז נחשב מלה ושם אחד.

ובגוף ההלכה אם אפשר לצרף האותיות בריחוק מקום ביניהם, יש להעיר משבת (קד:) ונפסק להלכה ביד הל' שבת (פ"א הי"ב) כתב אות אחת בטבריא ואחת בציפורי חייב כיון שאינו מחוסר אלא קריבה בלי מעשה דקציצה. ובפרט לפי פ"י הראשונים שהביא רה"ג — הובא

בקרבה"ע ירוש' שבת פי"ב ה"ד — דחייב כיון שהרואה יודע כי תואמות
הן ומכוונות זל"ז. ויעויין ג"כ פי' הה"מ ביד שם.

ובנוכ"י מה"ק או"ח סי' א' כתב — בטעם היתר התרת הקשר
דתפילין — דכיון דהאותיות רחוקים זמ"ז אין כאן קדושת השם. וכדי
שלא יקשה עליו מהנ"ל, צ"ל כונתו, שבתפילין כיון שמתחילה עושה
הקשר ע"מ שיתירנו לאח"כ, ה"ה כאלו אין כונתו שיהי' שם ממש,
משא"כ בשבת. אלא שאם היו האותיות סמוכות זל"ז אין כונתו מועלת
כ"כ, משא"כ כשהן בריחוק מקום, ודוחק. ואכ"מ. וכבר עמד בטעם היתר
הקשר במרדכי הל' תפילין ותירץ באופן אחר. וגם במרדכי מוכח
שהריחוק בין האותיות אינו ממעט בקדושת השם.

ומה שהעיר כת"ר מס"ת, הנה ס"ת הוא לקריאה (ותלוי בקריאת
תינוק דלא חכים כו'. עיין מנחות כ"ט:) ואינו דומה להנ"ל.

ומה שהעיר מריקאנטי בענין ד"מ, וע"פ כהנ"ל בנדו"ד יש לדקדק
יותר, שהרי בתפילין הם אותיות ממש, משא"כ בד"מ שהם רק רומזים
לאותיות השם

הרי בלולב ומינוי הג"מ הם בקירוב זל"ז (וגם מאוגדין יחדיו)
והאתרוג לבדו חפץ לרחק ולכן הזהירו כנ"ל — בי' ע"פ דא"ח, הא
ד"מ ובפרט אתרוג א"צ אגד בדרך אמונה ח"ב מע' אגודה —

ובגוף מ"ש בשעה"ק, הנה סיים שם ויש בזה ספקות רבות (אבל לא
פירשם) והביא שם בקבלה מפי זקני הדור מעשה לסתור.

ומש"ש בתחילת דבריו שאירע כ"ז ביום ד' ט' באב, כנראה איזה
ט"ס יש כאן, כי א"א שיחול ט"ב ביום ד' ע"פ הקביעות שלנו, וכידוע
דלא בד"ו פסח וט"ב חל לעולם ביום א' של פסח. גם הרי ט"ב אסור
בת"ת ואיך עסקו בשירת הים והל' תפילין בפלפול. ואולי צ"ל ביום ד'
טו' באב.

מג"ע על פ' ואתחנן ע"ג: שלא ראה משה את השי"ן כ"א הדל"ת
או היו"ד וכפי' תיב"ע וריקאנטי עה"ת.



להרב בראנדט.

א. מה שהקשה אמש"כ בספר שלשלת הקבלה: — הובא ג"כ בסה"ד שנת ד"א תתק"ל — בפלפול ע"ד חיוב הקשירה דתפילין בכל יום²,

ומביא שם דמשה רבינו ע"ה אמר דהקשירה בכל יום צ"ל בתפילין של ראש בהקשר שבצורת דל"ת, ולא בתפילין של יד בקשר שבצורת יו"ד, כי היו"ד שבתש"י לא צוה לעשות, והוא מתקנת חכמים בלבד כדי להשלים את השם שד³, ולכן תקנוה בתש"י, ולא בתש"ר ביחד עם השי"ן ודל"ת של השם, כדי שלא יטעו לומר שגם היו"ד צוה מרע"ה לעשות,

ועל זה הקשה מה ראו חכמים להחשיב כ"כ את הטעם שלא יטעו לומר שגם היו"ד צוה מרע"ה לעשות, שבשביל זה יהי' כדאי להפריד בין האותיות דשם שד³, שי"ן ודל"ת בתש"ר, ויו"ד בתש"י.

ואם נאמר שלא חששו להפריד ביניהם משום דאין אותיות אלו (השי"ן שבהבית, והדל"ת ויו"ד שברצועות) מעיין כתיבה — הרי מצינו בדוגמת זה בד' מינים, שרומזים על שם המיוחד⁴, ובודאי שאין בהם מעיין כתיבה⁵, ואעפ"כ הזהירו שלא להפריד בנענוע בין האתרוג וג' המינים, כדי שלא להפריד בין ד' אותיות השם. וכדאיתא בריקאנטי עה"ת פ' אמור⁶, ומביאו בב"י או"ח סי' תרנ"א ובט"ז שם ס"ק יד⁷.

(1) דור אחר רש"י.

(2) ושם: "האיך קושרין קשר של תפילין אם צריך לקשרו בכל יום, או די בהדוק או אם צריך הדוק וקשירה". וראה גם תוד"ה משעת מנחות לה, ב. תוד"ה ואידך חולין ט, א (וראה לקמן ס"ז).

(3) ראה שו"ע או"ח סו"ס לב: "יעשה קשר כמין דל"ת בשל ראש וכמין יו"ד בשל יד, להשלים אותיות שדי עם השי"ן שבראש".

(4) ראה פע"ח שער הלולב רפ"א: "ענין לולב ומיניו הם ד' אותיות שם הוי' וכו'" (ובפ"ב מביא גם דברי הריקאנטי דלקמן בפנים).

(5) ויתירה מזה — שאינם אותיות כלל, אלא רק רומזים לאותיות השם, כדלקמן ס"ו.

(6) זו"ל: "צריך לסמוך האתרוג עם שאר המינים שלא להפריד מן הבניין. וסוד זה נגלה אלי בחלום .. חסיד א' .. ראיתי בחלום שהי' כותב השם יו"ד ה"א והי' מרחיק הה"א אחרונה מן הג' האותיות ראשונות .. למחר בעת נטילת לולב ראיתי שלא הי' מנענע רק הלולב ומיניו בלא אתרוג", ומסיים, ש"רו"ל רמזו סוד זה בויק"ר .. פרי עץ הדר זה הקב"ה .. כפות תמרים זה הקב"ה וכו' תראה שכל המינים האלו רומזים בשי"ת".

הנה קושייתו אינה מובנת:

דלפי שיטה זו — דהמובא בשלשלת הקבלה — אין כאן שם כלל מהלכה למשה מסיני, כי אם אותיות שי"ן ודל"ת בלבד, שאינם שם כלל. ועיין שבועות (לה, ב) "שי"ן ודל"ת משד' כו' ה"ז נמחק".

ונמצא, שחכמים לא הפרידו בין אותיות השם, כיון שמעיקר הדין אין כאן שם כלל, אלא שחכמים התקינו בסברתם לעשות גם צורת יו"ד, כדי לרמז השם, ובכונה לא רצו לתקנה בתש"ר אצל השי"ן והדל"ת, כדי שלא יטעו לומר, שצריך לעשות השם מהלכה למשה מסיני.

ב. איברא, שגם בלאה"כ (גם לולי האמור שלפי שיטה זו אין כאן שם כלל מהלכה למשה מסיני) לא יקשה זה שהיו"ד הוא בריחוק מהשי"ן והדל"ת, כי:

הרי גם השי"ן והדל"ת אינם סמוכים זל"ז. ולא עוד אלא שאופן קיום המצוה, הוא דוקא כשיהיו בריחוק מקום: השי"ן — בגובה הראש מלפניו, והדל"ת — מאחורי ראשו.

ובמילא אין להקשות מריחוק היו"ד, כי אין ריחוק היו"ד (שבקצה הרצועה הקשורה בתש"י) מהדל"ת (שמאחורי הראש) גדול מריחוק הדל"ת מהשי"ן,

(ואדרבה: היו"ד — אפשר לקרבו להדל"ת ע"י הרמת ידו, ואינה מחוסר אלא קריבה בעלמא, ואינו מעכב, כיון שכל הראוי לכילה אין בילה מעכבת כו"ס⁸, משא"כ השי"ן והדל"ת, שמצותם בריחוק ביניהם דוקא, וכנ"ל),

(7) ראה שבת סב, א (וש"נ): "שי"ן של תפילין הלכה למשה מסיני". וברמב"ם הל' תפילין רפ"ג: "שמונה הלכות יש במעשה התפילין כולן הלכה למשה מסיני .. שיהי בעור של ראש צורת שי"ן מימין ומשמאל .. ושיהי הקשר שלהן קשר ידוע כצורת דל"ת" (ובכס"מ מציין למנחות לה, ב: "קשר של תפילין הלכה למשה מסיני", ומפרש רבינו דהיינו שיעשה קשר כעין דל"ת"),* ולא הזכיר היו"ד בהלכה למשה מסיני (ורק מוסיף בה"ג "וכן בשל יד קושר קשר כמין יו"ד").

(8) יבמות קד, ב. וש"נ.

(* אבל בתוד"ה שי"ן שבת שם: "ולג' דל"ת ויו"ד של תפילין כו', כדמוכח בפ' במה מדליקין (לעיל כח: גבי .. לא הוכשרו למלאכת שמים כו' ומוקי לה לרצועותיהן. ולא פריך דל"ת של תפילין הלכה למשה מסיני כדפריך גבי שי"ן. ובתוד"ה אלו מנחות שם: "ונראה דדל"ת ויו"ד שברצועות לאו אותיות גמורות הן ולא חשיבי מן השם של שדי". וראה לקמן בפנים — שיטת רש"י.

אלא שהשי"ן והדל"ת הם בתש"ר, משא"כ היו"ד שהיא רק מתקנת חכמים — עשו היכר שלא יטעו לומר שגם היא מהלכה למשה מסיני ותקנוה בתש"י.

וראי' לדבר שאין שום חשש הפסק בכך שהיו"ד הוא בתש"י — שהרי גם לדעת רש"י (מנחות לה, ב^ו). ועייג"כ בפירש"י ברכות כג, א. שבת כח, ב. סב, א. עירובין צז, א^ו) שכל השם הוא מהלכה למשה מסיני, היו"ד מקומו בתש"י, ובכל זאת נחשב מלה ושם אחד.

ג. ובגוף ההלכה אם אפשר לצרף האותיות בריחוק מקום ביניהם:

יש להעיר משבת (קד, ב)¹¹ ונפסק להלכה ביד הל' שבת (פי"א

9) ושם, בפירוש דברי הגמרא "קשר של תפילין הלכה למשה מסיני", "שישים הרצועות על ראשו [בענין] שיהא דל"ת כדי שיהא שדי נראה עליהן, דשי"ן נראה בקמט בית החיצונה שכלל הקלף כעין שי"ן, ודל"ת נראה בקשר, ויו"ד נראה באותו של יד כמין רצועה קטנה וראשה כפוף מעט כמין יו"ד", היינו, שלדעת רש"י ההלכה למשה מסיני היא שהקשר של ראש יהי בצורת דל"ת "כדי שיהא שדי נראה עליהן", ובמילא, גם היו"ד הוא בכלל ההלכה למשה מסיני.

10) בפרש"י ברכות שם — בנוגע להנכנס לבית הכסא שגוללן בבגדו כו' "ובלבד שלא תהא רצועה יוצאה מתחת ידו טפח" — "שיש בה קדושה שהרי בהן הוא קושרן, ובקשר נראה בעשייתו כמין דל"ת על שם אחת מאותיות של שדי, והשי"ן עשוי' בכותלי הקציצה החיצונה, והיו"ד עשוי' בראש רצועת תפילין של יד ורצועה קטנה מאד כפוף ראשה ונראית כמין יו"ד". בפרש"י שבת כח, ב — בפירוש דברי הגמרא "והאמר אביי שי"ן של תפילין הל"מ" — "שיהא העור נקמט מבחוץ ג' קמטין ודומה לשי"ן", ומוסיף, "והרצועה נקשרת כמין דל"ת, ויש רצועה כפופה כמין י' דהיינו שדי", אף שהמדובר הוא אודות השי"ן בלבד, כפי שמסיים "וכיון דאות השם נכתב בקמטין שלו, מותר בפין בעינן".

בפרש"י שבת סב, א — בפירוש דברי הגמרא "הנכנס לבית הכסא חולץ תפילין", אע"ג דמחופה עור, "משום שי"ן" — "שעשוי' מעור חיצון עצמו קומט בו ג' קמטין כעין שי"ן משדי, והדל"ת והיו"ד עשויין בקשר שקושר הרצועה אחת לצפון ואחת למזרח כמין ד', ורצועה קטנה מאד תלוי' בה .. כמין יו"ד כו'".

ובפרש"י עירובין שם — בפירוש דברי הגמרא "קשר של תפילין הלכה למשה מסיני הוא" — "היאך הוא עשוי, שדומה לדל"ת, ובתפירתן עשוי כמין שי"ן, ורצועה קטנה קבועה בהן וראשה כפוף ודומה ליו"ד, הרי שדי"*.¹¹

11) ושם (ובפרש"י): "א"ר אמי כתב אות אחת בטבריא ואחת בציפורי חייב, כתיבה היא אלא שמחוסר קריבה. והתנן כתב על שני כתלי הבית ועל שני דפי פנקס ואין נהגין זה עם זה פטור, התם מחוסר מעשה דקריבה (אינו מקרבן אלא ע"י קציצה המפסיק ביניהן) הכא לא מחוסר מעשה דקריבה" (כי קאמר רב אמי כגון כתב אחת על שפת לוח זו בטבריא ואחת על שפת לוח זו בצפורי, ואתה יכול לקרבן שלא במעשה אלא קריבה בעלמא).

(* אבל כאן לא מפורש כ"כ שכל השם הוא מהלכה למשה מסיני, כמו במנחות (שבהנרה הקודמת). ולכן, נכלל ציון זה ב"ועייג"כ".

הי"ב)¹² "כתב אות אחת בטבריא ואחת בציפורי חייב", כיון שאינו מחוסר אלא קריבה בלי מעשה דקציצה.

ובפרט לפי פירוש הראשונים שהביא רב האי גאון¹³ — הובא בקרבן העדה לירושלמי שבת פי"ב ה"ד¹⁴ — דחייב כיון שגם בהיותן בריחוק מקום הרי הרואה יודע כי תואמות הן ומכוונות זו לזו. ויעויין ג"כ פי' הה"מ ביד שם¹⁵.

ומזה מובן בנדו"ד, שגם כאשר השי"ן הדל"ת והיו"ד הם בריחוק מקום אפשר לצרפן כיון שאינם מחוסרים אלא קריבה בלבד, ובפרט שגם בהיותן בריחוק מקום הרי הרואה יודע כי תואמות הן ומכוונות זו לזו, ולכן נחשבים שם אחד.

ד. והנה, בנדוע ביהודה מהדו"ק או"ח סי' א' כתב — בטעם היתר התרת הקשר דתפילין (דלכאורה "אם .. גם הדל"ת ויו"ד שבקשר של ראש ושל יד שייכים להשם, ויש כאן שם שי"ן דל"ת יו"ד בשלימות, א"כ הגע בעצמך האיך לפעמים מתירים הקשר של ראש כשצריך, ונימא שזה מוחק השם") — דכיון דהאותיות רחוקים זמ"ז אין כאן קדושת השם.

וכדי שלא יקשה עליו מהנ"ל בהל' שבת שגם כתיבת אותיות רחוקים זמ"ז הוי כתיבה, ובמילא, גם באותיות דקשר התפילין שרחוקים זמ"ז יש קדושת השם — צ"ל כוונתו, שבתפילין, כיון שמתחילה

(12) "לקח גויל וכיוצא בו וכתב עליו אות אחת במדינה זו והלך באותו היום וכתב אות שני במדינה אחרת במגילה אחרת חייב, שבזמן שמקרבן נהגין זה עם זה, ואינן מחוסרין מעשה לקריבתן".

(13) וז"ל: "כך היו הראשונים ז"ל מפרשים, כי טבריא וציפורי סמוכות זו לזו, והי' שער של זו מסוייד בסיד עד קצה העיר וכן שער של זו מסוייד בסיד עד קצה העיר, ואם תכתב אות גדולה עד קצה זו כאשר יכתב על השערים אות גדולה כמוה עד קצה זו לזו, אע"פ שאין קרובות זו לזו, הרי הרואה את זו ומהלך עד שרואה את זו, יודע הוא כי תואמות הן ומכוונות זו לזו, והיינו דאמרין כתיבה אלא שהיא מחוסרת קריבה".

(14) בירושלמי שם: "כתב אות אחת בטיבריא ואת אחת בציפורין חייב. והא תנינן אם אינן נהגין זה עם זה פטור .. תפתר בסיד דק". ובקרבן העדה, לאחרי שמביא דברי רב האי גאון, מוסיף, שדברי הירושלמי "יורה על פי' זה" (ומביא גם פירוש הה"מ דלקמן בפנים).

(15) ושם: "ונ"ל פירושו לדעת רבינו שאפי' כל האותיות הם באמצע המגלות אתה יכול לקרב בלא קציצה, שהרי הגויל וכיוצא בו דבר הנכרך הוא ואתה יכול לקרב האותיות שיהיו נהגות. ואפשר שזהו פי' הירושלמי שאמרו .. תפתר בסיד דק, פי' שהמגלות הם מסיד דק ואדם יכול לכרכן ולקרב האותיות שבאמצעותם יפה". ומסיים, ש"לרבינו האי בשם הראשונים יש ענין אחר בזה".

עושה הקשר על מנת שיתירנו לאחרי כן, ה"ה כאילו אין כונתו שיהי' שם ממש (משא"כ בשבת), אלא שגם באופן כזה (שמתחילה עושה הקשר ע"מ שיתירנו כו') — אם היו האותיות סמוכות זל"ז אין כוונתו מועלת כ"כ, משא"כ כשהן בריחוק מקום מועילה כוונתו שלא יהי' שם ממש, ודוחק. ואכ"מ.

וכבר עמד בטעם היתר הקשר במרדכי הל' תפילין¹⁶, ותיירץ באופן אחר¹⁷. וגם במרדכי מוכח שהריחוק בין האותיות אינו ממעט בקדושת השם¹⁸.

ה. ומה שהעיר כת"ר מספר תורה שצריך להזהר שהאותיות לא יהיו מופרדות הרבה זו מזו כדי שלא תהא תיבה אחת נראית כשתיים¹⁹ — הנה ס"ת הוא לקריאה (ובקריאה גופא ה"ז תלוי בקריאת תינוק דלא חכים כו'. עיין מנחות כט, ב²⁰), ואינו דומה להנ"ל, שהשם המרומז בזה שמצרפים להשי"ן צורת דל"ת ויו"ד בקשר של תפילין, לא נעשה לקריאה, ולכן לא איכפת לן שאינם בסמיכות זל"ז (ובפרט שהרואה יודע כי תואמות הן ומכוונות זו לזו, כנ"ל).

ו. ומה שהעיר מריקאנטי בענין ד' מינים שכיון שרומזים על שם המיוחד הזהירו שלא להפריד ביניהם, ולכאורה צ"ל כן גם בנדו"ד, שאף שריחוק האותיות אינו ממעט בקדושת השם, מ"מ, היו צריכים להזהר שלא להפריד ביניהם,

— ולהוסיף שע"פ כהנ"ל בנדו"ד יש לדקדק יותר, שהרי בתפילין הם אותיות ממש, משא"כ בד' מינים שהם רק רומזים

16) ד"ה ואמר אביי שי"ן של תפילין (בהקושיא על פרש"י שבת סב, א): "אי באותיות שדי אמאי שרי להתיר הקשר כשהוא רוצה".

17) עיי"ש שמחלק בין השי"ן שעשויו לעמוד עולמית ושייך בה טפי קדושה, משא"כ הדל"ת ויו"ד שברצועות שעשוין להתיר בכל עת שירצה.

18) דאל"כ, אין מקום לשקו"ט בהתרת הקשר.

19) שו"ע יו"ד סרע"ד ס"ד.

20) ושם (ובפרש"י): "איפסיקא לי' כרעא דוי"ו דויהרג (כל בכור) בניקבא (אירע במקום נקב ונראה כמין יו"ד) .. זיל אייתי ינוקא דלא חכים (דאי חכים מבין שמחרף הוא לומר יהרג כלפי מעלה ואומר ויהרג) ולא טפש, אי קרי ויהרג כשר, אי לא ייהרג הוא ופסול". — וכונת רבינו לציין לדוגמא כזו שחכמת התינוק היא (לא בנוגע לקריאת האות כשלעצמה, אלא) בנוגע להבנת תוכן הענין, שבגלל ש"מבין שמחרף הוא לומר יהרג כלפי מעלה", לכן "אומר ויהרג" (אף שמצד קריאת האות כשלעצמה הי' קורא ביו"ד ולא בוא"ו), שדוגמא זו שייכת לנדו"ד בנוגע לריחוק האותיות, שאף שתינוק חכים שמבין תוכן הענין יכול לקרוא גם כשהאותיות רחוקות זמ"ז, מ"מ, צריך להזהר בזה כיון שתלוי בקריאת תינוק דלא חכים.

לאותיות השם, וא"כ, אם בד' מינים שהם רק רומזים להשם הזהירו שלא להפריד ביניהם, בתפילין שהם אותיות ממש עאכו"כ שאין להפריד ביניהם —

הרי בלולב ומינו, הג' מינים הם בקירוב זל"ז (וגם מאוגדין יחדיו), והאתרוג לבדו חפץ לרחק, ולכן הזהירו שלא להפריד ביניהם כנ"ל, משא"כ בתפילין, שגם השי"ן והדל"ת רחוקים זמ"ז כנ"ל, יכול להיות גם היו"ד רחוק מהשי"ן ודל"ת.

— ביאור ע"פ דא"ח, הא דד' מינים ובפרט אתרוג אין צריך אגד²¹, ראה בדרך אמונה ח"ב מע' אגודה²².

ז. ובגוף מ"ש בשלשלת הקבלה ע"ד חיוב הקשירה דתפילין בכל יום — הנה סיים שם²³ "ויש בזה ספקות רבות" (אבל לא פירשם), והביא שם בקבלה מפי זקני הדור מעשה לסתור²⁴.

ומ"ש שם בתחילת דבריו שאירע כל זה ביום ד' ט' באב²⁵ — כנראה איזה טעות-סופר יש כאן, כי, אי אפשר שיחול ט' באב ביום

(21) ראה סוכה יא, ב: "לולב בין אגוד בין שאינו אגוד כשר, ר' יהודה אומר אגוד כשר שאינו אגוד פסול" ("וגם לר' יהודה א"צ אגוד רק השלשה מינין ולא עם האתרוג" — לשון דרך אמונה דלקמן בפנים).

(22) ושם (ספר החקירה להצ"צ צד, ב): "המדות נק' ענפין מתפרדין .. והאגד הוא לקשרן ולחברן יחד ע"ד עושה שלום במרומיו בין מיכאל לגבריאל. אמנם ענין היותן ענפין מתפרדין זהו רק מצד חיצוניות המדות, אבל המינין שבלולב הם פנימיות המדות, .. ופנימיותם הם מיוחדים בעצמן בתכלית מבלי שיצטרך לאוגדן ולקשרן .. וע' בסידור שער הלולב שכל המינים שבלולב מורים על היחוד, שלכן הלולב הוא כפות שאין עליו מתפרדים כשאר אילנות, ובהדס ג"כ תלתא בחד קינא, כ"ז מורה על יחוד המדות וביטולן לא"ס ב"ה .. ואמנם הלולב עם האתרוג לכ"ע א"צ אגד, כי עצם היחוד הוא ודאי ממילא וכו'". ומסיים, "ועיין ב(זהר) פ' בראשית ד"ט ע"א ע"פ והוא כחתן יוצא מחופתו כו' ואין נסתר כו' ע"ש היטב, ומשם יובן גם הטעם דלולב א"צ אגד".

(23) בחלק שלא נעתק בסה"ד.

(24) ושם, לאחר שמיסים ע"ד השקו"ט בין משה רבינו לר"ת, ש"השיב מרע"ה לא מצאנו בכל התורה שיצטרך לעשות יו"ד, ואם יעשה כדאי הוא ר"ת לסמוך עליו בשעת הדחק, אכן מצוה מן המובחר לקשור כל הקשר בראש" — מוסיף, "ואני .. דברתי ושאלתי עם רבים מחכמי הדור .. ואמרו לי שקבלה אצלם מזקניהם שכך ה' המעשה וכו' עד שירד מרע"ה בשיבה ויאמר לו ר"ת אני אומר שאין לקשור קשר של תפילין בכל יום, ושלא צוית זה בתורה שקבלת מהקב"ה, והודה מרע"ה לדבריו וילך לו".

(25) ושם: "כי יום ד' ט' באב ה' שמואל הנביא אמת דורש בעליית הר"ר מנחם .. והרבנים יושבים לפניו .. ודורש להם שירת הים, ולבסוף דרשתו שאל .. היאך קושרין קשר תפילין וכו'".

ד' ע"פ הקביעות שלנו, וכידוע²⁶ ד"לא בד"ו פסח", וט' באב חל לעולם ביום א' של פסח (כהסימן א"ת ב"ש, "ביום א' של פסח יהי לעולם תשעה באב"²⁷). וגם: הרי ט' באב אסור בתלמוד תורה²⁸, ואיך עסקו אז בשירת הים והל' תפילין בפלפול²⁹. ואולי צ"ל: ביום ד' טו' באב.

*

הערה:

לכללות הענין — יש להעיר ממגלה עמוקות על פ' ואתחנן אופן ע"ג: שלא ראה משה את השי"ן, כי אם הדל"ת או היו"ד³⁰. וכפי' תיב"ע וריקאנטי עה"ת על הפסוק³¹ "וראית את אחורי"³².



(26) טושו"ע או"ח ר"ס תכח.

(27) שם ס"ג.

(28) שם ר"ס תקנד.

(29) ראה מג"א שם סק"ה. ט"ז שם סק"ב.

(30) ושם: "משה לא זכה רק וראית את אחורי שדרשו רבותינו ז"ל בברכות (דף ז') שהוא קשר ש"ת, שהוא אות ד'. ולדברי תרגום יונתן בן עוזיאל זכה ליו"ד תפילין של יד, קטרא דבידא. בין למר בין למר פני לא יראה, שלא זכה לשי"ן של תפילין".
(31) תשא לג, כג.

(32) בתיב"ע: "ותחמי ית קטור דבידא דתפילי" (ובפי' יונתן: "אם הגירסא בדל"ת פירושו קשר תפילין של יד .. ויש גורסים .. דבירא קיטור שהוא כמו בירושלמי או קיטור דברא, ור"ל קשר של חוץ שהוא בשל ראש באחוריו"). ובריקאנטי: "וראית את אחורי .. ואמרו רז"ל מלמד שהראהו קשר של תפילין, והרמז לתפלה של יד שכל הספירות נקשרות בה, וכן תרגם יונתן בן עוזיאל כו".